

WSPIERANIE SENIORÓW W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2019 R.

Wyniki badań Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego

*W*prowadzenie

Analiza aktualnych danych statystycznych i prognoz demograficznych dotyczących populacji województwa śląskiego wskazuje na pogłębianie się procesu depopulacji i starzenia się społeczeństwa w regionie. Wskazane zjawiska mają rozmaite konsekwencje o charakterze społecznym, gospodarczym, kulturalnym oraz przestrzenno-infrastrukturalnym, tworząc wyzwania, ale i nowe możliwości dla prowadzonych polityk publicznych lokalnych oraz regionalnych.

Jak wskazują dane statystyczne za ostatnie lata, na terenie województwa śląskiego systematycznie wzrasta odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej populacji. W 2015 r. wynosił on 16,67%, w 2016 r. – 17,34%, a w 2017 r. już – 17,96%.¹ Sytuuje to populację województwa śląskiego w czołówce województw szczególnie dotkniętych starzeniem się społeczeństwa. Według danych za 2017 r. województwo śląskie jest jednym z trzech województw, w których udział osób w wieku 65 lat i więcej w liczbie ludności ogółem jest najwyższy (łódzkie – 18,90%, świętokrzyskie – 18,40%, śląskie – 17,96%). Należy wskazać, że każde z tych województw osiąga odsetek wyższy niż średnia dla Polski – 16,96%.²

Prognozy demograficzne dla województwa śląskiego pokazują, że do 2050 r. odsetek osób w wieku poprodukcyjnym ulegnie zasadniczemu zwiększeniu – wyniesie on w 2020 r. – 23,95%, 2030 r. – 27,92%, 2040 r. – 31,96%, a w 2050 r. już 37,83%.³ Odnosząc dane prognostyczne dla województwa śląskiego w poszczególnych latach do danych dla całego kraju można zauważyć, że województwo śląskie każdorazowo przewyższać będzie wartość dla całej Polski.

Według danych za 2017 r. osoby w wieku 80 lat i więcej stanowiły 4,21% społeczeństwa w regionie, przy czym odsetek ten jest wyższy dla najstarszych mieszkańców miast – 4,3% w porównaniu do osób zamieszkujących wieś – 3,92%. Przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzny w wieku 60 lat to 18,78 lat, a kobiety – 23,56 lat.⁴

¹ Opracowano na podstawie danych zawartych w *Banku Danych Lokalnych*.

² Opracowano na podstawie danych zawartych w *Banku Danych Lokalnych*.

³ Opracowano na podstawie danych zawartych w *Roczniku Statystycznym Województwa Śląskiego 2018* oraz *Roczniku Statystycznym Województw 2018*.

⁴ Opracowano na podstawie danych zawartych w *Roczniku Statystycznym Województwa Śląskiego 2018*.

Wobec możliwych konsekwencji powyższej opisanej sytuacji demograficznej coraz istotniejsze stają się działania służące aktywizowaniu osób starszych i budowaniu sieci wsparcia w ich środowisku zamieszkania. Kluczowe znaczenie w tym zakresie mają samorządy gminne jako podmioty odpowiedzialne za tworzenie odpowiednich warunków życia dla mieszkańców. Stąd też dla oceny całokształtu systemu wspierania seniorów w województwie śląskim, konieczne jest poznanie kondycji polityki senioralnej w gminach.

Niniejszy dokument stanowi podsumowywanie wyników badania pn. „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019), zrealizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego. Stanowi ono kontynuację tożsamego badania realizowanego corocznie od 2016 r. W każdym kolejnym badaniu analizowana jest sytuacja seniorów w gminach województwa śląskiego za rok poprzedzający badanie lub według stanu na koniec roku poprzedzającego.

Celem badania jest analiza rodzaju i zakresu wsparcia oferowanego seniorom w gminach województwa śląskiego w 2018 r. oraz porównanie uzyskanych wyników z danymi za lata ubiegłe.⁵ Do udziału w badaniu zaproszono przedstawicieli urzędów gmin i miast województwa śląskiego.⁶ Przedmiotem badania były działania adresowane bezpośrednio do osób starszych, a także inicjatywy związane z rozwojem lokalnej polityki senioralnej, służące kształtowaniu dogodnych warunków do aktywnego i zdrowego starzenia się. Objęło ono pięć obszarów tematycznych tj. lokalną politykę senioralną, realizację usług dla osób starszych, ofertę instytucjonalną dla seniorów, inicjatywy na rzecz osób starszych, dobre praktyki w 2018 roku oraz planowane działania w 2019 roku.

Autorzy opracowania wyrażają nadzieję, że analiza materiału przedstawionego przez gminy będzie pomocna w usystematyzowaniu założeń ich lokalnych polityk senioralnych, porównaniu dotychczasowych osiągnięć na tle innych samorządów lokalnych oraz zainspiruje do nowych działań w powyższym obszarze.

Polityka senioralna w gminach województwa śląskiego

W 2018 r. w dokumentach strategicznych gmin dość często pojawiały się odniesienia do kwestii z zakresu polityki senioralnej i wspierania osób starszych (tj. w strategiach rozwiązywania problemów społecznych – 92,1%, w strategiach rozwoju gminy – 61,8%).

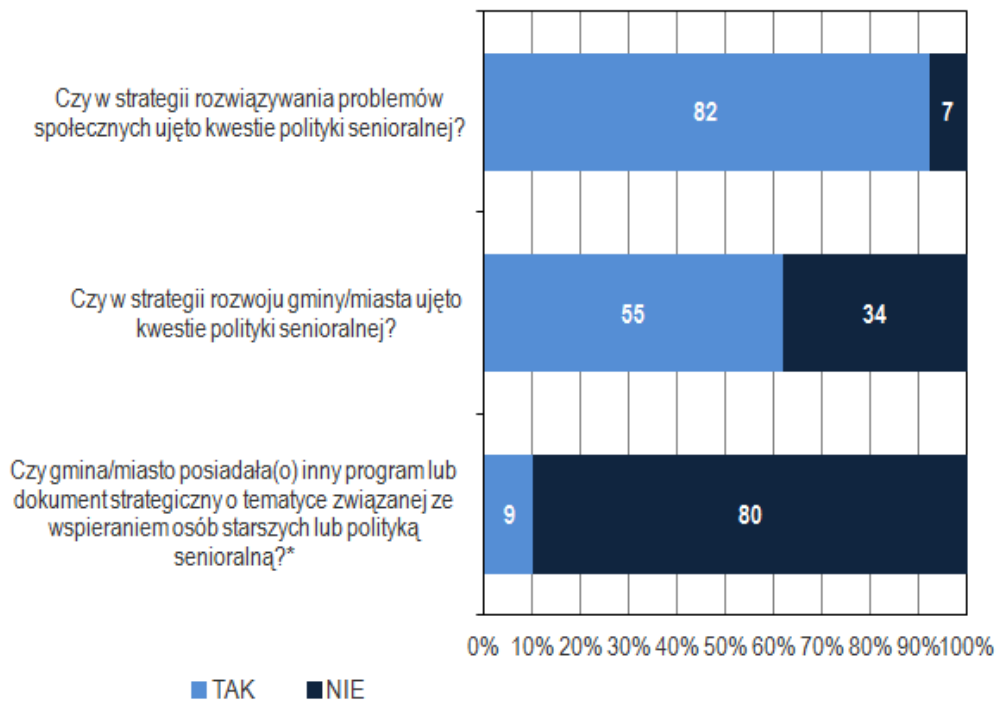
---

⁵ W celu zapewnienia przejrzystości prezentowanych danych zrezygnowano z przedstawiania wyników z dwóch pierwszych edycji badania tj. za 2015 i 2016 r. w treści opracowania. Załącznik do poniższego dokumentu zawiera tabele porównawcze prezentujące wybrane wyniki badań w poszczególnych latach, od początku realizacji badania.

⁶ Badanie przeprowadzono za pomocą ilościowej metody badawczej z wykorzystaniem techniki ankiety internetowej w I kwartale 2019 r. Urzędy gmin i miast województwa śląskiego, które brały udział w badaniu (w dalszej części raportu określane mianem „gmin”) udzielały odpowiedzi według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. lub za działania zrealizowane w 2018 r., za wyjątkiem pytania o przedsięwzięcia planowane w 2019 r. W marcu 2018 r. pozyskano drogą internetową dane od 89 spośród 167 gmin (53,3% gmin województwa śląskiego). Wszystkie uzyskane dane poddano analizie, a opracowane wnioski przybliżono w niniejszym opracowaniu. Blisko połowę gmin uczestniczących w badaniu (49,4%), stanowiły gminy wiejskie, 38,2% gminy miejskie, a co dziesiątą (12,4%) była gmina wiejsko-miejska. Zbliżoną strukturę badanych gmin uzyskano w poprzedniej edycji badania tj. wiejskie – 50,7%, miejskie – 40,7%, wiejsko-miejskie – 8,6%.

W roku poprzednim powyższe odsetki były nieznacznie inne. Wynosiły odpowiednio dla strategii rozwiązywania problemów społecznych – 90,1% (odsetek wyższy w 2018 r.), a dla strategii rozwoju gminy – 64,2% (odsetek niższy w 2018 r.). W 2018 r. 9 z badanych gmin posiadało odrębny dokument strategiczny poświęcony całościowo zagadnieniom z zakresu polityki senioralnej (10,1%). W 2017 r. takich gmin było o 5 więcej (17,3%). Szczegóły dotyczące wyników za 2018 r. przedstawiono na wykresie 1.

Wykres 1. Polityka senioralna w gminach (cz. 1)

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

* Dotyczy dokumentów tj. strategia rozwoju polityki senioralnej, program de instytucjonalizacji (za wyjątkiem strategii rozwiązywania problemów społecznych i strategii rozwoju gminy).

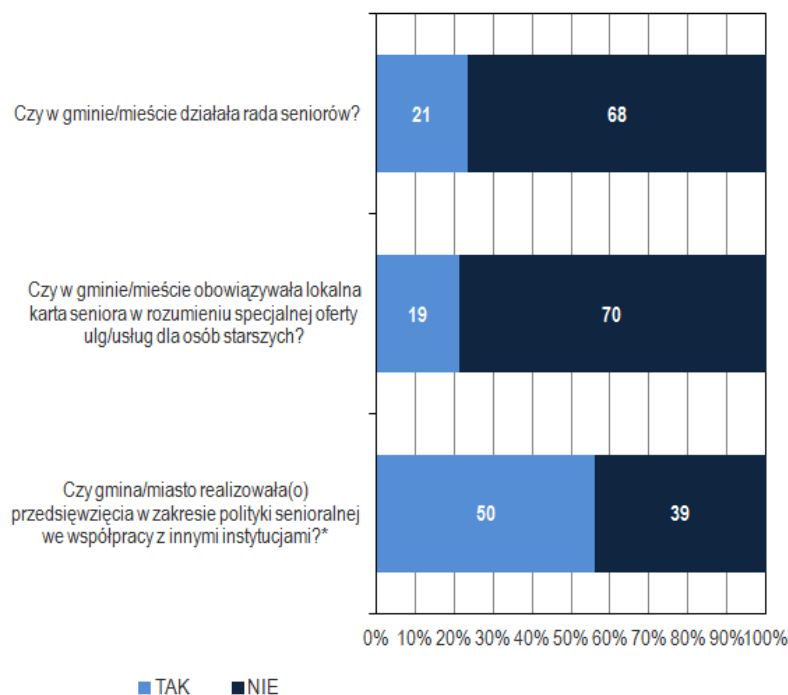
W dalszym ciągu niewiele gmin decyduje się skorzystać z potencjału gminnych rad seniorów jako ciał o charakterze doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym (w 2018 r. – 23,6%, w 2017 r. odsetek był wyższy – 29,6%) oraz realizować programy lokalnych kart seniora w rozumieniu specjalnej oferty ulg/usług dla seniora (w 2018 r. – 21,4%, w 2017 r. odsetek był nieco wyższy – 22,2%).

Nieznacznie zwiększył się odsetek gmin współpracujących z instytucjami lub innymi podmiotami w ramach inicjatyw prosenioralnych. W 2018 r. wyniósł on 56,2%, a w 2017 r. o blisko 6 punktów procentowych mniej – 50,6%. Wśród typów podmiotów, z którymi gminy podejmowały współpracę, najczęściej wskazywano organizacje pozarządowe, a następnie uniwersytety trzeciego wieku (ich część prowadzona jest również przez organizacje pozarządowe). Można zatem przyjąć, że obszar polityki senioralnej sprzyja nawiązywaniu

i wzmocnieniu współpracy międzysektorowej. Dane za 2018 r. zostały zaprezentowane w formie graficznej na wykresach 2 i 3.

Odnotować należy spadek odsetka gmin udzielających dotacji organizacjom pozarządowym lub innym instytucjom na realizację działań na rzecz osób starszych (w 2018 r. – 52,8 %, a w 2017 r. – 58,0%). Zdecydowanie rzadziej niż w zeszłym roku gminy deklarowały prowadzenie specjalnych punktów informacyjnych dla seniorów (w 2018 r. – 5,6 %, w 2017 r. – 17,3%).

Wykres 2. Polityka senioralna w gminach (cz. 2)

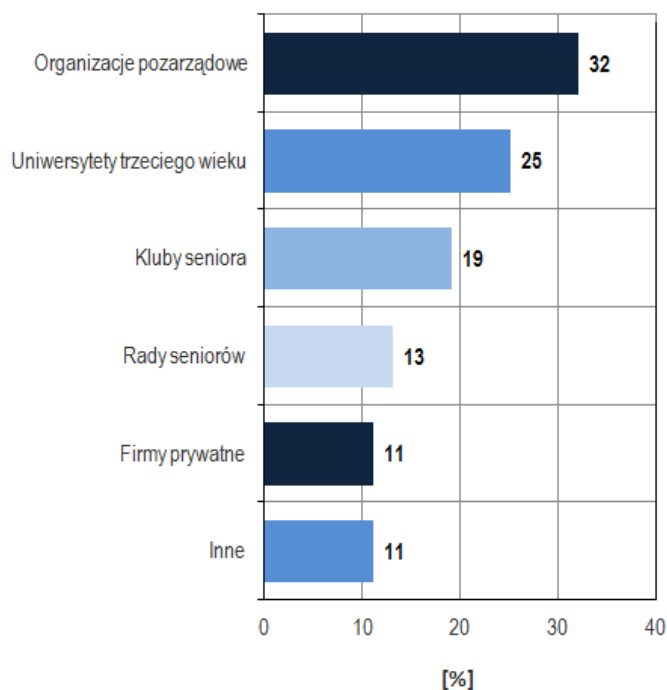
Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

*Tj. niebędącymi jednostkami organizacyjnymi urzędu gminy/miasta.

Niekorzystne trendy w porównaniu z poprzednim badanym rokiem obrazują również dane dotyczące odsetka gmin, które w 2018 r. zrealizowały specjalny monitoring lub dodatkowe badania poświęcone sytuacji osób starszych i rozeznaniu ich potrzeb oraz posiadały w strukturze swojego urzędu wyspecjalizowaną komórkę/stanowisko zajmującą(e) się polityką senioralną.

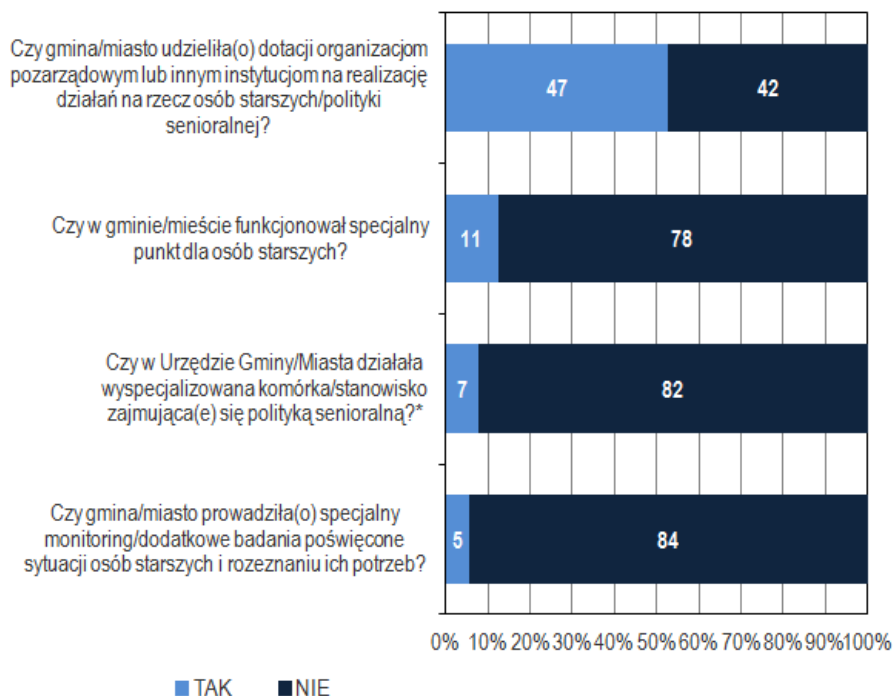
W 2017 r. odsetek gmin, które przeprowadziły badania wyniósł 8,6%, w 2018 r. nieznacznie mniej – 5,6%. W przypadku gmin uwzględniających potrzebę posiadania wyspecjalizowanych rozwiązań organizacyjnych w zakresie polityki senioralnej powyższe odsetki liczyły odpowiednio w 2017 r. – 9,9%, a w 2018 r. – 7,9%. Dane dotyczące wyników za 2018 r. przedstawiono na wykresie 4.

Wykres 3. Typy instytucji, z którymi gminy współpracowały przy realizacji przedsięwzięć w zakresie polityki senioralnej

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

Wykres 4. Polityka senioralna w gminach (cz. 3)

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

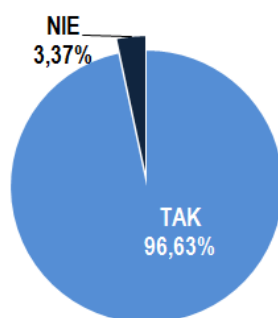
* Np. pełnomocnik/rzecznik ds. osób starszych, zespół ds. polityki senioralnej.

Realizacja usług dla osób starszych w gminach województwa śląskiego

W porównaniu do zeszłorocznej edycji badania, w tym roku większą uwagę zwrócono na realizację usług społecznych przez gminy województwa śląskiego. W tym celu wprowadzono dodatkowe pytanie o świadczenie na poziomie lokalnym poszczególnych typów usług z ww. obszaru.⁷

Podkreślić należy, że blisko wszystkie gminy (96,6%) organizowały usługi społeczne dla osób starszych. Obrazuje to wykres 5.

Wykres 5. Świadczenie usług społecznych w gminach

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

Najczęściej występującą formą usługi społecznej, bo w blisko 9 na 10 badanych gmin, była usługa opiekuńcza w miejscu zamieszkania (87,6%). Następnie około 4 na 10 gmin wskazało specjalistyczne usługi opiekuńcze i wsparcie w formie klubu seniora (39,3%). Najrzadszym rodzajem usług społecznych w gminach była opieka wytchnieniowa, którą zaoferowała jedynie jedna gmina (1,1%). Niewiele gmin wykorzystywało możliwości związane z rozwojem teleopieki, bo w 2018 r. ich odsetek liczył 9%. W 2017 r. był on nieco niższy – 7,4%.

W 2018 r. odsetek gmin świadczących pozostałe typy usług społecznych uwzględnionych w badaniu wynosił odpowiednio:

- 27% - wsparcie w formie dziennego domu pomocy,
- 16,9% - sąsiedzkie usługi opiekuńcze,
- 12,4% - usługi asystenckie,
- 12,4% - wsparcie w formie mieszkania chronionego lub wspomaganego.

Powyższe dane zaprezentowano na wykresie 6.

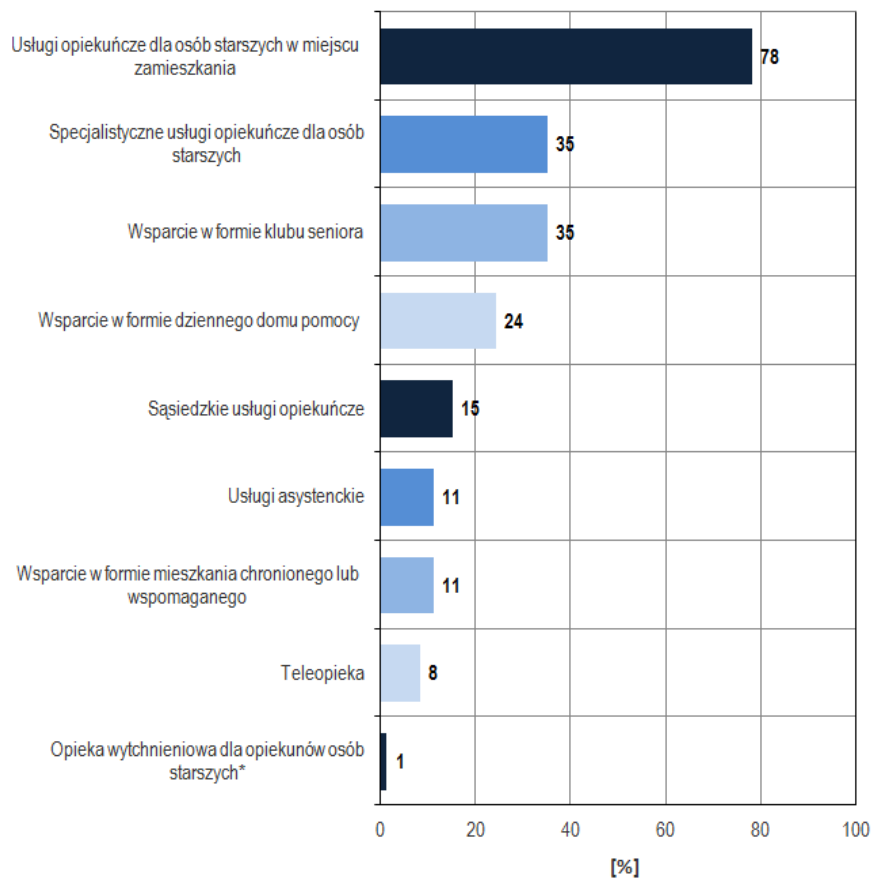
Niektóre z gmin organizujących sąsiedzkie usługi opiekuńcze, usługi asystenckie i teleopiekę przekazały na potrzeby badania liczbę osób starszych korzystających z powyższych usług. Po zsumowaniu uzyskanych wyników można oszacować, iż na terenie województwa śląskiego w 2018 r.:

⁷ Z uwagi na wprowadzenie pytania o usługi społeczne w tegorocznej edycji badania, brak jest danych porównawczych za poprzedni rok kalendarzowy, za wyjątkiem pytania o świadczenie usług w formie teleopieki.

- 272 osoby korzystało teleopieki (w 2017 r. badane gmin zadeklarowały łącznie objęcie wsparciem w ww. formie większej liczby osób tj. 472),
- 226 osoby były objęte usługami asystenckimi,
- 45 osoby wsparto w formie sąsiedzkich usług opiekuńczych.

Podkreślić jednak należy, że ww. liczby mają charakter przybliżony, gdyż wiele z gmin wykazywało brak powyższych danych. Ponadto sam udział w badaniu miał charakter dobrowolny dla gmin, stąd też nie wszystkie gmin potencjalnie oferujące takie wsparcie wzięły w nim udział.

Wykres 6. Typy usług społecznych świadczone w gminach

Uwaga: Liczba odpowiedzi nie sumuje się do ogólnej liczby gmin/miast, które odpowiedziały na pytanie, gdyż dana JST mogła wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

* Zapewniona poprzez świadczenie usług opiekuńczych w miejscach krótkookresowego pobytu (np. w centrach opieki wyręczającej, hostelach, domach pomocy społecznej itp.).

Wskazać należy, że w 2018 r. wszystkie gminy zapewniały usługi dla seniorów inne niż społeczne (100%). W 2017 r. powyższe deklarowały 3 na 4 gminy uczestniczące w badaniu (75,3%).

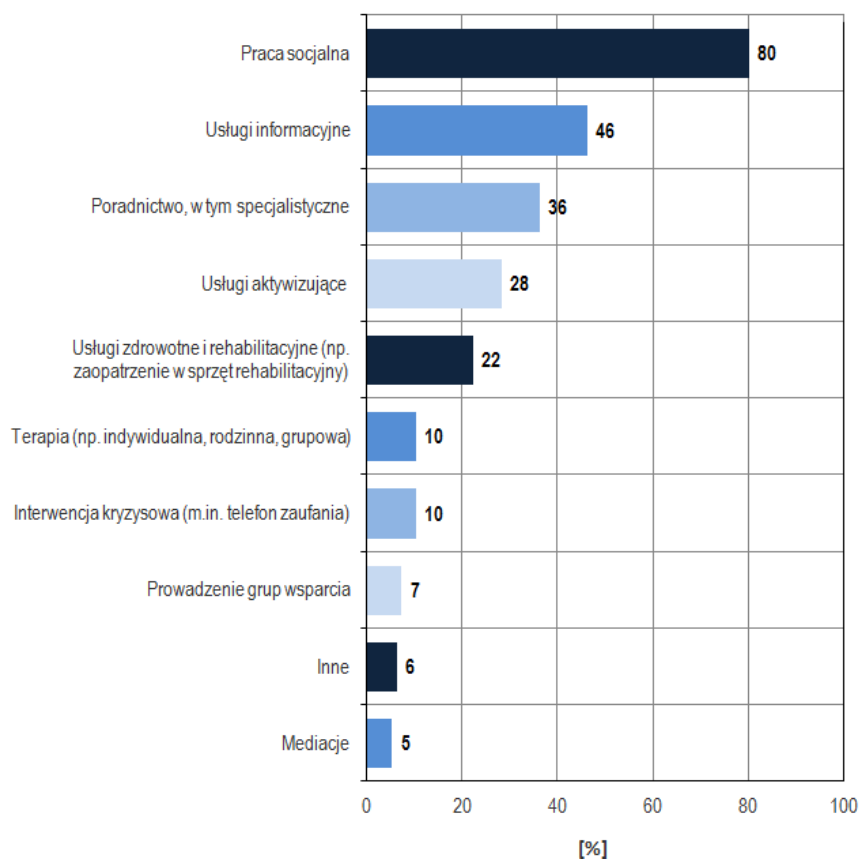
W 2018 r. głównie świadczone pracę socjalną (89,9%) i usługi informacyjne (51,7%), a najrzadziej mediacje (5,6%) i inne usługi dla seniorów, tj. nieuwzględnione w badaniu (6,7%). W 2017 r. wyniki w dużej części były podobne - najczęściej oferowanymi usługami innymi niż społeczne były praca socjalna (63%) i usługi informacyjne (37%), a najrzadziej mediacje (3,7%) oraz terapie i prowadzenie grup wsparcia (8,6%).

Poniżej określono odsetek gmin organizujących usługi inne niż społeczne, w podziale na poszczególne rodzaje ujęte w badaniu:

- 40,5% - poradnictwo, w tym specjalistyczne,
- 31,5% - usługi aktywizujące,
- 24,7% - usługi zdrowotne i rehabilitacyjne (np. zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny),
- 11,2% - terapia (np. indywidualna, rodzinna, grupowa),
- 11,2% - interwencja kryzysowa (m.in. telefon zaufania),
- 7,9% - prowadzenie grup wsparcia.

Graficzna prezentacja danych zawarta została na wykresie 7.

Wykres 7 Typy usług dla osób starszych innych niż społeczne świadczone w gminach

Uwaga: Liczba odpowiedzi nie sumuje się do ogólnej liczby gmin/miast, które odpowiedziały na pytanie, gdyż dana JST mogła wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

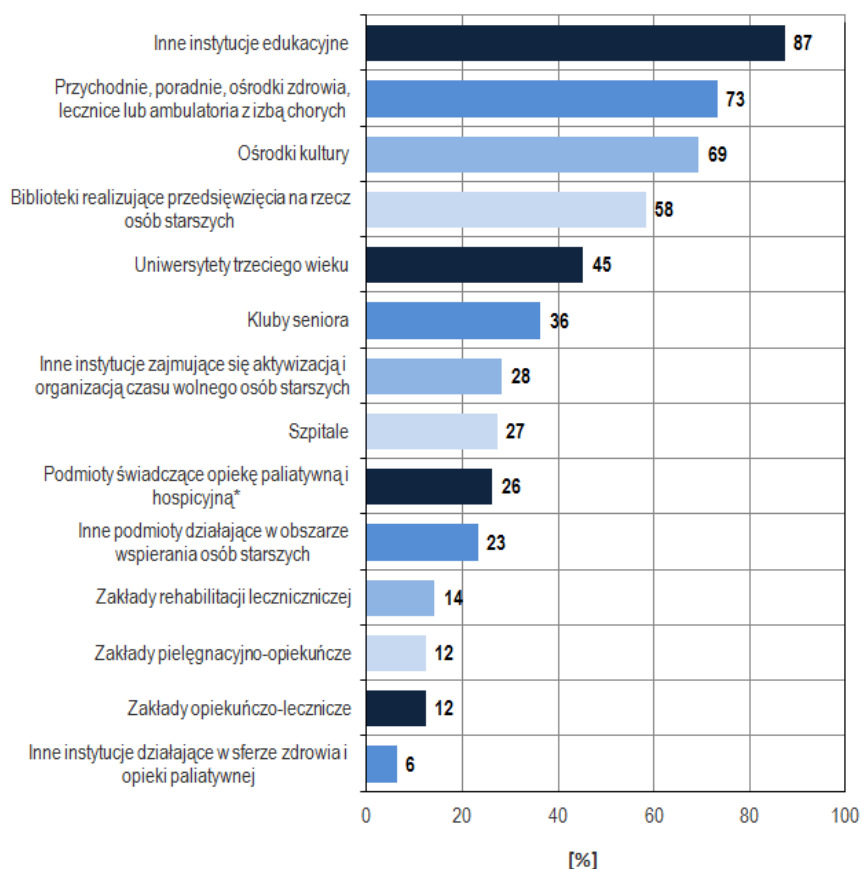

Oferta instytucjonalna dla seniorów

W 2018 r. gminy wskazywały, że najczęściej występującymi na ich terenie rodzajami instytucji kierujących swoje działania do osób starszych były:⁸

- 97,8% - instytucje edukacyjne inne niż uniwersytety trzeciego wieku (np. organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych w sferze edukacji, ośrodki promocji zdrowia, szkoły policealne o profilu medycznym),
- 82% - przychodnie, poradnie, ośrodki zdrowia, lecznice lub ambulatoria z izbą chorych,
- 77,6% - ośrodki kultury.

Wykres 8 Oferta instytucjonalna dla seniorów w gminach w podziale na typy podmiotów

Uwaga: Liczba odpowiedzi nie sumuje się do ogólnej liczby gmin/miast, które odpowiedziały na pytanie, gdyż dana JST mogła wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: Dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

* Stacjonarnie, ambulatoryjnie lub domowo.

⁸ Wyników za 2018 r. nie porównano z danymi z poprzedniej edycji badania, z uwagi na zmianę charakteru pytania. W badaniu za 2018 r. pytano gminy jedynie o występowanie określonego typu podmiotu na jej terenie, a w 2017 r. i w latach poprzednich proszono o wskazanie konkretnej liczby takich instytucji. Ponadto wprowadzono modyfikacje w kafeterii odpowiedzi.

Najmniej rozpowszechnionym typem instytucji, które dostępne są w gminach dla seniorów to:

- 6,7% - inne instytucje działające w sferze zdrowia i opieki paliatywnej - (np. centra rehabilitacji i ośrodki wsparcia medyczno-rehabilitacyjnego, ośrodki promocji zdrowia, placówki całodobowej opieki lub opieki długoterminowej domowej),
- 13,5% - zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze,
- 13,5% - zakłady opiekuńczo-lecznicze.

Poniżej określono odsetek gmin posiadających inne zasoby instytucjonalne na swoim terenie, w podziale na poszczególne rodzaje ujęte w badaniu:

- 65,2% - biblioteki realizujące przedsięwzięcia na rzecz osób starszych,
- 50,6% - uniwersytety trzeciego wieku,
- 40,5% - kluby seniora,
- 31,5% - inne instytucje zajmujące się aktywizacją i organizacją czasu wolnego osób starszych (np. kluby/koła emerytów i rencistów, ośrodki sportu i rekreacji, centra organizacji pozarządowych, koła gospodyń wiejskich),
- 30,3% - szpitale,
- 29,2% - podmioty świadczące opiekę paliatywną i hospicyjną,
- 25,8% - inne podmioty działające w obszarze wspierania osób starszych (np. organizacje pozarządowe działające w obszarze polityki senioralnej i wspierania osób starszych, związki emerytów, rencistów i inwalidów, parafie, rady osiedli, ochotnicze straże pożarne, kluby sportowe),
- 15,7% - zakłady rehabilitacji leczniczej.

Graficzna prezentacja danych zawarta została na wykresie 8.

Inicjatywy na rzecz seniorów w 2018 roku

Jedynie nieznacznie zmieniły się preferencje gmin w zakresie organizowanych typów inicjatyw na rzecz seniorów. Ponownie gminy najczęściej realizowały różnorodne przedsięwzięcia na rzecz seniorów z obszaru kultury (w 2018 r. – 79,8%, w 2017 r. – 82,7%). Powszechnie w 2018 r. w gminach udzielano również porad prawnych – 70,8%, a także prowadzono przedsięwzięcia edukacyjne – 66,3% oraz w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych – 60,7%. W 2017 r. w czołówce najczęściej wdrażanych inicjatyw dla osób starszych pojawiły się obchody Dni Seniora/Senioraliów (70,4%), udzielanie porad prawnych i przedsięwzięcia edukacyjne - (66,7%).

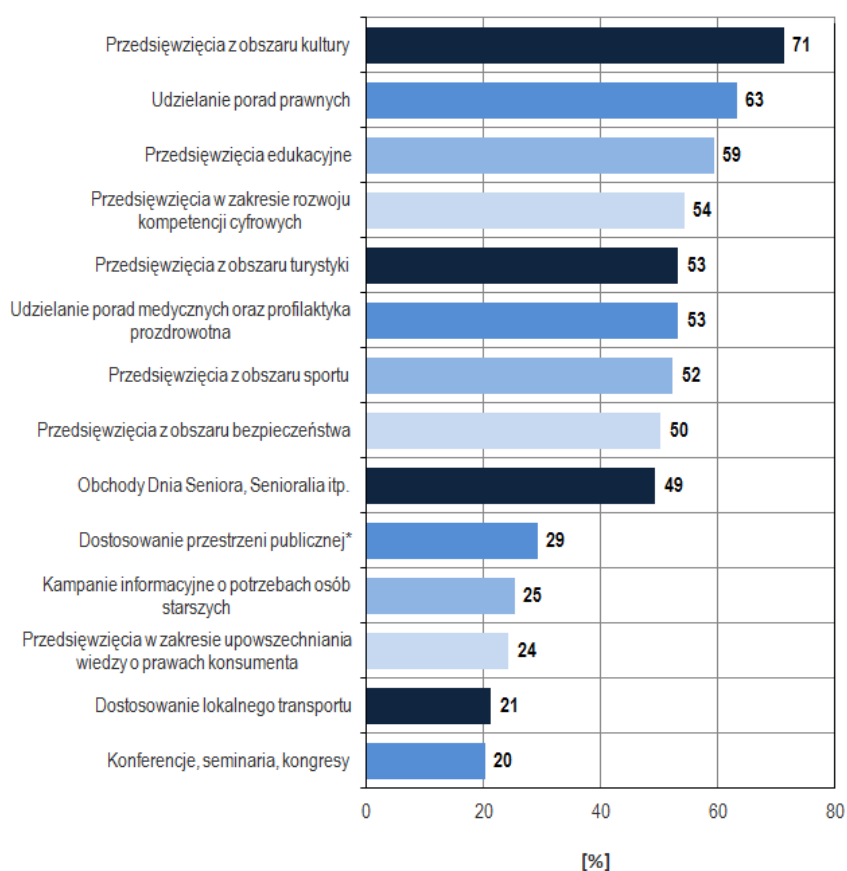
W 2018 r. najrzadziej w gminach odnotowywano organizację konferencji, seminariów i kongresów (22,5%), dostosowanie lokalnego transportu (23,6%) oraz prowadzenie przedsięwzięć w zakresie upowszechniania wiedzy o prawach konsumentów (27%). I w tym przypadku dane za 2017 r. były podobne, ponieważ gminy wskazywały jako sporadycznie realizowane kampanie informacyjnych o potrzebach osób starszych (27,2%), dostosowanie lokalnego transportu (28,4%) i organizację konferencji, seminariów i kongresów (33,3%).

Odsetki gmin realizujących pozostałe rodzaje inicjatyw uwzględnione w badaniu zawarto poniżej:

- 59,6% - przedsięwzięcia z obszaru turystyki,
- 59,6% - udzielanie porad medycznych oraz profilaktyka prozdrowotna,
- 58,4% - przedsięwzięcia z obszaru sportu,
- 56,2% - przedsięwzięcia z obszaru bezpieczeństwa,
- 55,1% - obchody Dnia Seniora, Senioralia itp.,
- 32,6% - dostosowanie przestrzeni publicznej (dotyczy adaptacji przestrzeni lub budynków przynależnych gminie/miastu lub których adaptację wsparła gmina/miasto).

Na wykresie 9 przedstawiono wyniki badania w powyższym zakresie tematycznym.

Wykres 9 Inicjatywy na rzecz seniorów realizowane w gminach

Uwaga: Liczba odpowiedzi nie sumuje się do ogólnej liczby gmin/miast, które odpowiedziały na pytanie, gdyż dana JST mogła wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

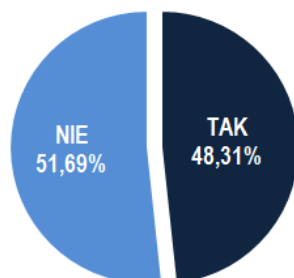
Źródło: Dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

* Dotyczy adaptacji przestrzeni lub budynków przynależnych gminie/miastu lub których adaptację wsparła gmina/miasto.

W dalszym ciągu konieczne jest zwiększenie zaangażowania seniorów w działania na ich rzecz, choć należy zwrócić uwagę, że dane za 2018 r. są nieco wyższe niż we wcześniejszym roku. Według uzyskanych wyników za 2017 r. odsetek gmin, w których

seniorzy inicjowali działania na rzecz innych osób starszych nie przekroczył połowy (49,4%). W 2018 r. wyniósł już 51,7%. Wyniki zawarto na wykresie 10.

Wykres 10. Inicjowanie przez seniorów działań na rzecz innych osób starszych w gminach

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

Dobre praktyki w 2018 roku

Poniższa tabela zawiera wykaz przykładowych dobrych praktyk w zakresie wspierania osób starszych realizowanych w gminach województwa śląskiego w 2018 r.

Tabela 1. Przykładowe dobre praktyki w zakresie wspierania osób starszych realizowane w gminach województwa śląskiego w 2018 r.

Lp.	Nazwa	Cel
1	Aranżowanie wspólnych spotkań organizacji pozarządowych i klubów seniora	Aktywizacja społeczna osób starszych, promowanie ich pozytywnego wizerunku i wykorzystanie potencjału w działaniach służących rozwojowi lokalnemu.
2	Dofinansowanie projektów realizowanych przez seniorów z Czeladzkiego Funduszu Senioralnego	Pobudzenie i motywowanie osób starszych do tworzenia i realizowania własnych projektów. Wsparcie seniorów, którzy chcą zrobić coś na rzecz innych osób oraz aktywnie i kreatywnie spędzać wolny czas poprzez przyznawanie czteroosobowym grupom seniorów grantu w wysokości 500 zł na realizację małych projektów.
3	Dowozy posiłków do domu klienta (z finansowaniem OPS)	Ograniczanie ubóstwa, dożywianie i poprawa jakości życia osób starszych.
4	Organizacja spacerów przyrodniczych z przewodnikiem	Aktywizacja społeczna seniorów i zachęcanie ich do czynnego spędzania czasu wolnego. Upowszechnianie wiedzy przyrodniczej i wzmacnianie kondycji fizycznej.
5	Organizacja Dnia Seniora/Senioraliów	Integracja i aktywizacja osób starszych w środowisku lokalnym, zapewnienie im ciekawej oferty spędzenia czasu wolnego i budowanie pozytywnego wizerunku w społeczeństwie. Włączenie do prowadzonych działań edukacyjnych, kulturalnych i profilaktycznych.
6	Organizacja „Dopołudniowych Spotkań z Kulturą”	Ułatwianie osobom starszym korzystania z dóbr kultury i zwiększenie ich zaangażowania w życie społeczne.
7	Organizacja „Dyskotek dla dojrzałych”	Integracja wewnątrzpokoleniowa, przeciwdziałanie osamotnieniu i wzmocnienie więzi oraz zapewnienie seniorom atrakcyjnej oferty spędzenia czasu wolnego.

8	Organizacja przeglądów artystycznych z udziałem seniorów (np. „IV Maki - IV Miechowskie Artystyczne Kombatantkie Integracje”)	Integracja i aktywizacja osób starszych, zapewnienie im ciekawej oferty spędzenia czasu wolnego i budowanie pozytywnego wizerunku w społeczeństwie. Tworzenie seniorom płaszczyzny do artystycznej ekspresji.
9	Organizacja spotkań okolicznościowych z udziałem seniorów (np. spotkania świąteczne, noworoczne itp.)	Integracja osób starszych na poziomie lokalnym, przeciwdziałanie ich osamotnieniu i zapewnienie ciekawej oferty spędzenia czasu wolnego.
10	Organizacja warsztatów edukacyjnych o tematyce prozdrowotnej	Poprawa stanu zdrowia i zapobieganie chorobom w wieku podeszłym. Promowanie zdrowego stylu życia i właściwego odżywiania się.
11	Organizacja zawodów sportowych dla osób starszych (np. „VI Olimpiada Sportowa dla Mieszkańców Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Pomocy Społecznej Województwa Śląskiego”)	Aktywizacja społeczna i fizyczna seniorów. Propagowanie czynnego starzenia się i zdrowego stylu życia. Przełamywanie stereotypowego wizerunku seniorów.
12	Promowanie wolontariatu międzypokoleniowego	Prowadzenie działań sprzyjających utworzeniu społeczności aktywnych wolontariuszy, zainteresowanych włączeniem się w organizację różnych inicjatyw lub wspieraniem osób potrzebujących.
13	Prowadzenie „Akademii Świadomego Seniora”	Poprawa poziomu bezpieczeństwa wśród osób starszych poprzez edukowanie o przysługujących im prawach, właściwych sposobach reagowania w sytuacji zagrożenia i instytucjach zapewniających pomoc w przypadku bycia ofiarą przemocy, oszustwa itd.
14	Prowadzenie Centrum Usług Społecznościowych	Zapewnienie wsparcia seniorom poprzez umożliwienie im korzystania z oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej.
15	Prowadzenie Dyskusyjnego Klubu Książki	Zapewnienie osobom starszym możliwości szerszego uczestnictwa w życiu kulturalnym, udziału w interesującej dyskusji i wymiany opinii. Uświadomienie przyjemności płynącej z czytania książek i wzmocnienie integracji wewnątrzpokoleniowej.
16	Prowadzenie kursów komputerowych dla seniorów (np. „Oswoić myszkę”)	Podniesienie kompetencji cyfrowych, zdobycie podstawowych umiejętności obsługi komputera oraz wiedzy na temat możliwości ich wykorzystania na co dzień.
17	Prowadzenie programu wolontarystycznego „Młodzi dla Seniorów”	Pomoc i aktywizacja społeczna osób starszych, dzięki zapewnieniu wsparcia wolontariuszy. Wolontariusze odwiedzali przynajmniej raz w tygodniu seniorów w miejscu zamieszkania i oferowali drobną pomoc przy codziennych obowiązkach.
18	Prowadzenie Sportowego Uniwersytetu Seniora	Poprawa ogólnej sprawności seniorów, podniesienie ich kondycji fizycznej i zmotywowanie do samodzielnego podejmowania różnorodnych form aktywności. Organizowane były bezpłatne zajęcia dla seniorów np. gimnastyka, fit-ball, pilates, zajęcia ogólnorozwojowe, nordic walking, tańce latynoamerykańskie, joga, trening zdrowe plecy, aqua aerobic.
19	Przygotowanie międzypokoleniowych zajęć ruchowych	Integracja międzypokoleniowa i poprawa wizerunku osób starszych. Promowanie zdrowego stylu życia, aktywnego starzenia się i poprawa stanu zdrowia osób starszych.
20	Realizacja inicjatywy pn. „Pomocna dłoń”	Wsparcie opiekunów nieformalnych sprawujących opiekę nad osobami niesamodzielnymi, poprzez edukowanie w zakresie właściwego sprawowania opieki nad osobą starszą/niesamodzielną w warunkach domowych.
21	Realizacja programów aktywności lokalnej z udziałem osób starszych	Aktywna integracja i przeciwdziałanie wykluczeniu wśród seniorów poprzez wzrost kompetencji społecznych oraz zawodowych, dzięki prowadzonym działaniom społecznym i edukacyjnym w społecznościach lokalnych.

22	Realizacja projektów ułatwiających dostęp seniorom do usług społecznych (np. „Bezpiecznie we własnym domu - usługi teleopiekuńcze”, „Anioł Stróż dla Seniora”)	Uruchomienie innowacyjnych usług społecznych dla osób niesamodzielnych, nieaktywnych zawodowo w wieku 60+ wraz z pomocą dla ich opiekunów faktycznych w formie: sąsiedzkich usług opiekuńczych, nowoczesnych usług teleopieki, wsparcia opiekunów faktycznych, usług asystenckich, klubów seniora, dziennych ośrodków wsparcia itp. Rozwój systemu usług społecznych przyczyni się do przedłużenia okresu samodzielności i niezależności seniorów we własnym domu, wpłynie na poprawę jakości i komfortu życia oraz zmniejszenie skali wykluczenia społecznego.
23	Realizacja projektu „Aktywne życie z pasją”	Wspólne spędzanie czasu wolnego przez seniorów i wzmacnianie łączących ich więzi. W ramach przedsięwzięcia organizowano cykliczne spotkania integracyjne i konkursy artystyczne, tworzone koła zainteresowań, proponowano wspólne wyjście do teatru, kina itp.
24	Realizacja projektu „Edukacja Seniorów EDU-S”	Aktywizacja osób starszych, szczególnie samotnych, w sferze edukacji. Motywowanie ich do stałego podnoszenia poziomu wiedzy i posiadanych kompetencji.
25	Realizacja projektu „Kino Seniora”	Ułatwianie osobom starszym korzystania z dóbr kultury i zapewnienie atrakcyjnej formy spędzenia czasu wolnego.
26	Realizacja projektu „Scena dla Emeryta”	Promocja działalności grup artystycznych tworzonych przez seniorów. Tworzenie możliwości przedstawienia ich dorobku artystycznego oraz organizacja wspólnych wydarzeń i wymiany doświadczeń.
27	Realizacja projektu „Zaplanuj swoją starość”	Przeprowadzenie badań ankietowych wśród seniorów służących określeniu, jakie są potrzeby tej grupy mieszkańców.
28	Rozpowszechnienie kopert/pudełek życia	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród osób starszych. Inicjatywa ma na celu usprawnienie i przyspieszenie świadczenia ewentualnej pomocy w stanie zagrażającym zdrowiu/życiu osoby samotnej lub w podeszłym wieku, jak również niesamodzielnej, w sytuacji wymagającej interwencji specjalistycznych służb.
29	Świadczenie usług opiekuńczych z obniżoną odpłatnością klienta	Ułatwienie dostępu do usług społecznych i podnoszenie jakości życia osób niesamodzielnych.
30	Tworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego	Umożliwienie dostępu do sprzętu rehabilitacyjnego osobom mniej zamożnym, dzięki pobieraniu niższych opłat za wypożyczenie sprzętu niż ceny rynkowe. Wpłynie to pozytywnie na funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w życiu codziennym.
31	Utworzenie Dąbrowskiego Busa dla Seniora	Wsparcie seniorów w załatwianiu spraw osobistych oraz urzędowych, poprzez umożliwienie skorzystania ze środka transportu przystosowanego do potrzeb seniorów za symboliczną opłatę.
32	Utworzenie i prowadzenie dziennych domów „Senior+” oraz klubów „Senior+”	Umożliwienie seniorom (tj. osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+) skorzystania z oferty aktywizacji społecznej, prozdrowotnej, edukacyjnej, rekreacyjnej i opiekuńczej, w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym. Uczestnikom oferowane są zasoby infrastrukturalne pozwalające na aktywne spędzanie wolnego czasu, a także zaangażowanie w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego.
33	Utworzenie i prowadzenie uniwersytetu trzeciego wieku	Aktywizacja seniorów i włączenie ich w działania edukacyjne, kulturalne, rekreacyjne itp. poprzez udział w wykładach, warsztatach, zajęciach ruchowych i artystycznych, naukę nowych umiejętności, wspólne wyjazdy. Podtrzymywanie więzi społecznych wśród seniorów.
34	Wprowadzenie lokalnej karty seniora lub włączanie się w programy ogólnopolskiej/regionalnej karty seniora	Aktywizacja osób starszych, poprzez stworzenie systemu udogodnień w dostępie do dóbr i usług rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych i in.

35	Włączenie osób starszych we współpracę z gminami/miastami partnerskimi	Integracja i aktywizacja seniorów m.in. poprzez zapoznanie ich z kulturą miast partnerskich w ramach organizowanych wymian mieszkańców.
36	Włączanie seniorów w przygotowanie wydarzeń i realizację projektów na obszarze lokalnym	Integracja osób starszych ze środowiskiem lokalnym. Aktywizacja i podnoszenie ich kompetencji poprzez wykorzystanie potencjału.
37	Wspieranie inicjatywy „Kabaret Seniora, czyli Rozwój przez Sztukę”	Utworzenie środowiska zrzeszającego seniorów, zapewniającego im możliwość prowadzenia działalności społecznej, kulturalnej i twórczej. W ramach przedsięwzięcia zorganizowano warsztat dla seniorów podzielony na trzy części: teatralną, kabaretową i kurs wizażu.
38	Współpraca z uczelniami wyższymi (np. Studium Pracy Socjalnej na Uniwersytecie Śląskim)	Wspólna realizacja projektów socjalnych na rzecz środowiska senioralnego w mieście, wykorzystująca zasoby środowiska naukowego, studentów i seniorów. Przyczyni się to do otwarcia seniorów na środowisko lokalne oraz złagodzenia stereotypowego podejścia do osób w podeszłym wieku.

Źródło: Dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

Działania na rzecz osób starszych i rozwoju polityki senioralnej planowane w 2019 roku

Poniższa tabela zawiera wykaz przykładowych działań na rzecz osób starszych i rozwoju polityki senioralnej planowanych w 2019 r.

Tabela 2. Przykładowe działania na rzecz osób starszych i rozwoju polityki senioralnej planowane w 2019 r.

Lp.	Nazwa	Cel
1	Kontynuacja realizacji projektu „Zaplanuj swoją starość”	Wypracowanie modelu gminy zaangażowanej w promowanie aktywnego starzenia się i edukowanie o sposobach właściwego przygotowania się do okresu starości przez młode pokolenie.
2	Opracowanie diagnozy społecznej mieszkańców miasta w wieku „60+”	Pozyskanie informacji niezbędnych do wyznaczenia kierunków przyszłej polityki senioralnej miasta, w tym również opracowania dokumentów strategicznych w tym zakresie.
3	Organizacja Forum Seniorów	Integracja osób samotnych i starszych, ich aktywizacja i wzmocnienie więzi wewnątrzgeneracyjnych. Upowszechnienie pozytywnego wizerunku seniorów jako osób zaangażowanych i twórczych.
4	Organizacja przeglądów artystycznych z udziałem seniorów (np. Przegląd Umiejętności Artystycznych Amatorskich Zespołów Seniorów i Osób Niepełnosprawnych PUMA 2019)	Integracja i aktywizacja osób starszych, zapewnienie im ciekawej oferty spędzenia czasu wolnego i budowanie pozytywnego wizerunku w społeczeństwie. Tworzenie seniorom płaszczyzny do artystycznej ekspresji.
5	Organizacja szkolenia dla seniorów na temat zagrożeń w Internecie	Poprawa bezpieczeństwa osób starszych posługujących się komputerem i surfujących w Internecie poprzez wypracowanie właściwych nawyków korzystania z tego medium.

6	Organizacja zawodów sportowych dla osób starszych (np. VI Olimpiada Sportowa dla Mieszkańców Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Pomocy Społecznej Województwa Śląskiego)	Aktywizacja społeczna i fizyczna seniorów. Propagowanie czynnego starzenia się i zdrowego stylu życia. Przełamywanie stereotypowego wizerunku osób w podeszłym wieku jako biernych i schorowanych.
7	Prowadzenie Biura Obsługi Seniora	Koordinacja działań realizowanych na poziomie lokalnym, zarówno przez poszczególne wydziały Urzędu Miasta, jednostki miejskie, jak i partnerów społecznych czy uniwersytety trzeciego wieku. Seniorzy trafiając do Biura mogą otrzymać kompleksową informację z jakiej oferty, w jakich podmiotach i na jakich zasad mogą skorzystać.
8	Prowadzenie Centrum Usług Społecznościowych	Zapewnienie wsparcia seniorom poprzez umożliwienie im korzystania z oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej.
9	Prowadzenie Dyskusyjnego Klubu Książki	Zapewnienie osobom starszym możliwości szerszego uczestnictwa w życiu kulturalnym, udziału w interesującej dyskusji i wymiany opinii. Uświadomienie przyjemności płynącej z czytania książek i wzmocnienie integracji wewnątrzpokoleniowej.
10	Prowadzenie Kawiarenki Zdrowia	Organizacja spotkań z prelekcjami o tematyce zdrowotnej prowadzonych przez lekarzy różnych specjalizacji. Wydarzenie jest połączone z oprawą muzyczną i zdrowym poczęstunkiem.
11	Prowadzenie kursów komputerowych dla seniorów (np. „Oswoić myszkę”)	Podniesienie kompetencji cyfrowych, zdobycie podstawowych umiejętności obsługi komputera oraz wiedzy na temat możliwości ich wykorzystania na co dzień.
12	Prowadzenie przedsięwzięcia „Seniorze rusz się”	Włączenie seniorów w realizację lokalnych polityk publicznych poprzez zbieranie ich opinii na temat potrzeb i problemów na poziomie lokalnym oraz pomysłów na działania. Aktywizacja seniorów w sferze obywatelskiej.
13	Przeprowadzenie kampanii dla młodzieży „I TY będziesz seniorem”	Edukowanie młodego pokolenia o starości i właściwym przygotowaniu się do tego okresu życia. Przeciwdziałanie stereotypom i zachęcanie do budowania więzi międzygeneracyjnych. W ramach kampanii przewidziano udział seniorów w lekcjach wychowawczych.
14	Przygotowanie Dni Seniora/Senioraliów	Integracja i aktywizacja osób starszych w środowisku lokalnym, zapewnienie im ciekawej oferty spędzenia czasu wolnego i budowanie pozytywnego wizerunku w społeczeństwie. Włączenie osób starszych do prowadzonych działań edukacyjnych, kulturalnych i profilaktycznych.
15	Przygotowanie dokumentu strategicznego w zakresie polityki senioralnej	Wypracowanie koncepcji lokalnej polityki senioralnej, poprzez przeprowadzenie diagnozy i wypracowanie w oparciu o nią pożądaných celów i kierunków działań służących poprawie jakości życia osób starszych.
16	Realizacja działań służących podnoszeniu poziomu bezpieczeństwa wśród seniorów w ramach wdrażania Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocności	Przygotowanie i rozdyskrebowanie wśród osób starszych ulotek w formie laurek z okazji Dnia Babci i Dnia Dziadka, zawierających zalecenia prewencyjne mające zwiększyć czujność osób starszych wobec przestępstw lub nadużyć, których ofiara mogą paść.
17	Realizacja programów aktywności lokalnej z udziałem osób starszych	Aktywna integracja i przeciwdziałanie wykluczeniu wśród seniorów poprzez wzrost kompetencji społecznych i zawodowych, dzięki prowadzonym działaniom społecznym i edukacyjnym.

18	Realizacja projektów ułatwiających dostęp seniorom do usług społecznych (np. „Anioł Stróż dla Seniora”, „Zabrzański Kompleksowy System Usług Społecznych dla Seniora”, „Pokonajmy starość - Cieszymy się życiem”)	Uruchomienie innowacyjnych usług społecznych dla osób niesamodzielnych, nieaktywnych zawodowo w wieku 60+ wraz z pomocą dla ich opiekunów faktycznych w formie: sąsiedzkich usług opiekuńczych, nowoczesnych usług teleopieki, wsparcia opiekunów faktycznych, usług asystenckich, klubów seniora, dziennych ośrodków wsparcia itp. Rozwój powyższych usług społecznych przyczyni się do przedłużenia okresu samodzielności i niezależności seniorów we własnym domu, wpłynie na poprawę jakości i komfortu życia oraz zmniejszenie skali wykluczenia społecznego wśród tej grupy.
19	Realizacja projektu „Aktywne życie z pasją”	Wspólne spędzanie czasu wolnego przez seniorów i wzmacnianie łączących ich więzi. W ramach przedsięwzięcia organizowano cykliczne spotkania integracyjne i konkursy artystyczne, tworzone koła zainteresowań, proponowano wspólne wyjście do teatru, kina itp.
20	Realizacja projektu „Zielona biblioteka, czyli z książką w przyrodę” w ramach programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Partnerstwa dla Książki”	Rozwój poznawczy i kulturalny seniorów poprzez wykorzystanie lubianego tematu przyrody, promocję aktywnego spędzania czasu oraz czytelnictwa, integrację z młodszym pokoleniem i społecznością lokalną.
21	Realizacja przedsięwzięcia „Legendy babci i dziadka Gawędy”	Integracja międzypokoleniowa oraz wzmacnianie tożsamości lokalnej. Spotkanie pokoleń w celu wspólnego zbierania i opracowania legend/gawęd, które zaowocuje wydaniem książki w formie bajek dla dzieci oraz prezentacją w przedszkolach przez babcię i dziadka Gawędę.
22	Utworzenie Dziennego Domu „Senior+” lub Klub „Senior+”	Umożliwienie seniorom (tj. osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+) skorzystania z oferty aktywizacji społecznej, prozdrowotnej, edukacyjnej, rekreacyjnej i opiekuńczej, w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym. Uczestnikom oferowane są zasoby infrastrukturalne pozwalające na aktywne spędzanie wolnego czasu, a także zaangażowanie w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego.
23	Utworzenie i prowadzenie uniwersytetu trzeciego wieku	Aktywizacja seniorów i włączenie ich w działania edukacyjne, kulturalne, rekreacyjne itp. poprzez udział w wykładach, warsztatach, zajęciach ruchowych i artystycznych, naukę nowych umiejętności, wspólne wyjazdy.
24	Wdrożenie projektu „Złota Rączka”	Celem realizacji zadania będzie wsparcie samotnych seniorów, którzy ukończyli 65 rok życia, i którym często trudno jest poradzić sobie z domowymi naprawami, a nie zawsze mogą liczyć na wsparcie bliskich osób.
25	Wprowadzenie lokalnej karty seniora lub włączanie się w programy ogólnopolskiej/regionalnej karty seniora	Zwiększenie aktywności osób starszych oraz dostępu do rynku dóbr i usług o zróżnicowanym charakterze, dzięki systemowi ulg i rabatów.
26	Współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz szeroko rozumianej polityki socjalnej	Wspólna realizacji wydarzeń i inicjatyw służących aktywizacji oraz podnoszeniu jakości życia osób starszych np. organizacja zabaw i spotkań okolicznościowych.

Źródło: Dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badanie „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego w 2018 roku” (WSG-2019).

Opracowanie:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego
Katowice, 2019.

Spis treści

Wprowadzenie.....	1
Polityka senioralna w gminach województwa śląskiego	2
Realizacja usług dla osób starszych w gminach województwa śląskiego	6
Oferta instytucjonalna dla seniorów	9
Inicjatywy na rzecz seniorów w 2018 roku	10
Dobre praktyki w 2018 roku	12
Działania na rzecz osób starszych i rozwoju polityki senioralnej planowane w 2019 roku	15

Spis wykresów

Wykres 1. Polityka senioralna w gminach (cz. 1)	3
Wykres 2. Polityka senioralna w gminach (cz. 2)	4
Wykres 3. Typy instytucji, z którymi gminy współpracowały przy realizacji przedsięwzięć w zakresie polityki senioralnej	5
Wykres 4. Polityka senioralna w gminach (cz. 3)	5
Wykres 5. Świadczenie usług społecznych w gminach	6
Wykres 6. Typy usług społecznych świadczone w gminach	7
Wykres 7 Typy usług dla osób starszych innych niż społeczne świadczone w gminach	8
Wykres 8 Oferta instytucjonalna dla seniorów w gminach w podziale na typy podmiotów	9
Wykres 9 Inicjatywy na rzecz seniorów realizowane w gminach	11
Wykres 10. Inicjowanie przez seniorów działań na rzecz innych osób starszych w gminach ...	12

Spis tabel

Tabela 1. Przykładowe dobre praktyki w zakresie wspierania osób starszych realizowane w gminach województwa śląskiego w 2018 r.	12
Tabela 2. Przykładowe działania na rzecz osób starszych i rozwoju polityki senioralnej planowane w 2019 r.	15

Załączniki

Tabele porównawcze zawierające wybrane wyniki badania „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego” za poszczególne lata.

Tabela porównawcza 1 – Wyniki badania „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego” za lata 2015-2018 dotyczące ogólnych zagadnień związanych z polityką senioralną

Lp.	Pytanie	Odsetek gmin z odpowiedzią „TAK” [%]			
		2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
1.	Czy w strategii rozwiązywania problemów społecznych ujęto kwestie polityki senioralnej?	63	79,4	90,1	92,1
2.	Czy w strategii rozwoju gminy/miasta ujęto kwestie polityki senioralnej?	27,6	49,2	64,2	61,8
3.	Czy gmina/miasto posiadała(o) inny program lub dokument strategiczny o tematyce związanej ze wspieraniem osób starszych lub polityką senioralną?	4,7	7,3	17,3	10,1
4.	Czy w gminie/mieście działała rada seniorów?	16,5	20,6	29,6	23,6
5.	Czy w gminie/mieście obowiązywała lokalna karta seniora w rozumieniu specjalnej oferty usług/usług dla osób starszych?	13,4	14,3	22,2	21,3
6.	Czy gmina/miasto realizowała(o) przedsięwzięcia w zakresie polityki senioralnej we współpracy z innymi instytucjami?	48,8	53,2	50,6	56,2
7.	Czy gmina/miasto udzieliła(o) dotacji organizacjom pozarządowym lub innym instytucjom na realizację działań na rzecz osób starszych/polityki senioralnej?	51,2	48,4	58	52,8
8.	Czy w gminie/mieście funkcjonował specjalny punkt dla osób starszych?	11	8,7	17,3	12,4
9.	Czy w Urzędzie Gminy/Miasta działała wyspecjalizowana komórka/stanowisko zajmująca(e) się polityką senioralną?	7,1	6,3	9,9	7,9
10.	Czy gmina/miasto prowadziła(o) specjalny monitoring/dodatkowe badania poświęcone sytuacji osób starszych i rozeznaniu ich potrzeb?	8,7	6,3	8,6	5,6

Źródło: Dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badania „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego” za lata 2015, 2016, 2017 i 2018 r.

Uwaga: Liczba gmin uczestniczących w badaniu za poszczególne lata: 2015 r. - 127 gmin, 2016 r. - 126 gmin, 2017 r. - 81 gmin i 2018 r. - 89 gmin.

Tabela porównawcza 2 – Wyniki badania „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego” za lata 2015-2018 dotyczące świadczenia usług dla seniorów w gminach

Lp.	Pytanie	Odsetek gmin z odpowiedzią „TAK” [%]			
		2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
1.	Czy gmina świadczyła usługi społeczne dla seniorów?	bd	bd	bd	96,6
2.	Gmina świadczyła następujący typ usługi społecznej ukierunkowane na seniorów:	-	-	-	-
2.1	Opieka wytchnieniowa dla opiekunów osób starszych	bd	bd	bd	1,1
2.2	Sąsiedzkie usługi opiekuńcze	bd	bd	bd	16,9
2.3	Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób starszych	bd	bd	bd	39,3
2.4	Teleopieka	bd	bd	7,4	9
2.5	Usługi asystenckie	bd	5,6	11,1	12,4
2.6	Usługi opiekuńcze dla osób starszych w miejscu zamieszkania*	94	67,5	65,4	87,6
2.7	Wsparcie w formie dziennego domu pomocy**	31	23	27,2	27,0
2.8	Wsparcie w formie klubu seniora	bd	bd	bd	39,3
2.9	Wsparcie w formie mieszkania chronionego lub wspomaganego***	3,6	3,2	2,5	12,4
3.	Czy gmina świadczyła dla seniorów usługi inne niż społeczne? ⁹	66,1	72,2	75,3	100
4.	Gmina świadczyła następujący typ usługi dla seniorów innej niż społeczna:	-	-	-	-
4.1	Inne	2,4	0	0	6,7
4.2	Interwencja kryzysowa (m.in. telefon zaufania)	14,3	7,9	11,1	11,2
4.3	Mediacje	6	4,8	3,7	5,6
4.4	Poradnictwo, w tym specjalistyczne	34,5	24,6	35,8	40,4
4.5	Praca socjalna	85,7	62,7	63	89,9
4.6	Prowadzenie grup wsparcia	6	4,8	8,6	7,9
4.7	Terapia (np. indywidualna, rodzinna, grupowa)	9,5	2,4	8,6	11,2
4.8	Usługi aktywizujące	22,6	19,8	23,5	31,5

⁹ W badaniu „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego” za lata 2015-2017 zawarto jedynie ogólne pytanie o świadczenie usług dla seniorów. Pytanie o usługi społeczne pojawiło się dopiero w badaniu za rok 2018.

4.9	Usługi informacyjne	38,1	31,7	37	51,7
4.10	Usługi zdrowotne i rehabilitacyjne (np. zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny)	38,1	20,6	33,3	24,7

Źródło: Dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badania „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego” za lata 2015, 2016, 2017 i 2018 r.

Uwaga: Liczba gmin uczestniczących w badaniu za poszczególne lata: 2015 r. - 127 gmin, 2016 r. - 126 gmin, 2017 r. - 81 gmin i 2018 r. - 89 gmin.

Dodatkowe wyjaśnienia:

bd - brak danych

* W badaniu za lata 2015-2017 badane gminy proszono o wskazanie w przypadku świadczenia usług opiekuńczych dla seniorów. W przypadku ostatniej edycji, niniejsze pytania doprecyzowano poprzez umożliwienie wskazania usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania osoby starszej.

** W badaniu za lata 2015-2017 badane gminy proszono o wskazanie w przypadku świadczenia usług wsparcia dziennego. W przypadku ostatniej edycji, niniejsze pytanie doprecyzowano poprzez umożliwienie wskazania oferowanego wsparcia w formie dziennego domu pomocy.

*** W badaniu za lata 2015-2017 badane gminy proszono o wskazanie w przypadku, gdy zapewniały mieszkania o charakterze wspieranym dla osób starszych. W przypadku ostatniej edycji, niniejsze pytania doprecyzowano poprzez wskazanie oferowanego wsparcia w formie mieszkania chronionego lub wspomaganego.

Tabela porównawcza 3 – Wyniki badania „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego” za lata 2015-2018 dotyczące realizacji w gminach inicjatyw na rzecz osób starszych

Lp.	Pytanie	Odsetek gmin z odpowiedzią „TAK” [%]			
		2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
1.	Dostosowanie lokalnego transportu	26	31,7	28,4	23,6
2.	Dostosowanie przestrzeni publicznej	48	49,2	43,2	32,6
3.	Kampanie informacyjne o potrzebach osób starszych	8,7	12,7	27,2	28,1
4.	Konferencje, seminaria, kongresy	22,8	21,4	33,3	22,5
5.	Obchody Dnia Seniora, Senioralia itp.	46,5	53,2	70,4	55,1
6.	Przedsięwzięcia edukacyjne	55,1	50,8	66,7	66,3
7.	Przedsięwzięcia w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych	48	40,5	58	60,7
8.	Przedsięwzięcia w zakresie upowszechniania wiedzy o prawach konsumenta	bd	bd	bd	27,0
9.	Przedsięwzięcia z obszaru bezpieczeństwa	33,1	31,7	53,1	56,2
10.	Przedsięwzięcia z obszaru kultury	63,8	65,1	82,7	79,8
11.	Przedsięwzięcia z obszaru sportu	44,1	45,2	58	58,4
12.	Przedsięwzięcia z obszaru turystyki	41,7	49,2	56,8	59,6
13.	Udzielanie porad medycznych oraz profilaktyka prozdrowotna	39,4	37,3	63	59,6
14.	Udzielanie porad prawnych	48	49,2	66,7	70,8
15.	Inicjowanie przez seniorów działań na rzecz innych osób starszych	41,7	29,4	49,4	48,3

Źródło: Dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, badania „Wspieranie seniorów w gminach województwa śląskiego” za lata 2015, 2016, 2017 i 2018 r.

Uwaga: Liczba gmin uczestniczących w badaniu za poszczególne lata: 2015 r. - 127 gmin, 2016 r. - 126 gmin, 2017 r. - 81 gmin i 2018 r. - 89 gmin.

Dodatkowe wyjaśnienia:

bd - brak danych